

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

АСОЦІАЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК
УКРАЇНИ

Polish Legal Clinics
Foundation

ТРУДОВІ
ІНІЦІАТИВИ

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародного наукового форуму
(29 квітня 2023 р.)

Вінниця

Міністерство освіти і науки України
Польська фундація юридичних клінік
Асоціація юридичних клінік України
Юридична клініка Донецького національного
університету імені Василя Стуса
ГО Юридична клініка «Трудові ініціативи»

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали
Міжнародного наукового форуму**

(29 квітня 2023 р.)

Вінниця

УДК 347.96:347.919.2(477)

Редакційна колегія:

докт. юрид. наук, професор Л. П. Амелічева (голова),

докт. юрид. наук, професор І. Ф. Коваль,

канд. політ. наук, доцент Ю. В. Ломжець

Рекомендовано до друку вченою радою юридичного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 2 від 27.09.2023 р.)

Розвиток юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи:
Матеріали Міжнародного наукового форуму. 29 квітня 2023 р., / за заг. ред.
Л. П. Амелічевої, Ю. В. Ломжець, І. Ф. Коваль. Вінниця: ДонНУ імені Василя
Стуса, 2023. 86 с.

Випуск містить матеріали виступів і повідомлень, представлених в
організаційний комітет Міжнародного наукового форуму «Розвиток
юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи». Предметом
обговорення вчених і фахівців є актуальні проблеми клінічної практичної
підготовки здобувачів закладів вищою освіти, що здійснюють підготовку
правників.

Матеріали доповідей і повідомлень опубліковано в авторській редакції.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також юристів-
фахівців, що підтримують розвиток юридичної клінічної науки і освіти.

© Міністерство освіти і науки України, 2023

© Польська фундація юридичних клінік, 2023

© Асоціація юридичних клінік України, 2023

© Юридична клініка Донецького національного університету
імені Василя Стуса, 2023

© ГО Юридична клініка «Трудові ініціативи», 2023

© Колектив авторів, 2023

ЗМІСТ	
Ломжець Ю.В., Асоціація юридичних клінік України, Черницький Ф., Польська фундація юридичних клінік 20 РОКІВ СПІВПРАЦІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗДОБУТКИ	6
Амелічева Л.П., Донецький національний університет імені Василя Стуса ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ	9
Абдель Фатах А.С., Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КЛІНІЧНОЮ ЮРИДИЧНОЮ ОСВІТОЮ ТА ПРОФЕСІЙНОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ	13
Антонюк С.Р., Донецький національний університет імені Василя Стуса РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	17
Бежевець А.М., Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	21
Бельо Л.Ю., Національний університет «Одеська морська академія» ОСОБЛИВА РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ДО КОМУНІКАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	24
Зелінська А.О., Донецький національний університет імені Василя Стуса РОЗВИТОК ПРАВОПРОСВІТИ ТА МЕДІОТИЗАЦІЇ (ІНФОРМУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ЗМІ) В ЮРИДИЧНОМУ КЛІНІЧНОМУ РУСІ	28
Йолкіна Н.Ю., Швець, К.С., Музиченко А.В., Громадська організація «Трудові ініціативи» ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТА ПРАВОВА ДОПОМОГА У ВИРШЕННІ ПРОБЛЕМ НАСЕЛЕННЯ: УНІКАЛЬНА РОЛЬ ТА ДОСВІД ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК	30
Калиновський О.В., Національна академія внутрішніх справ Богдан Ю.В., адвокатка	36

ПРАВОВА ДОПОМОГА НЕЗАКОННО УВ'ЯЗНЕНИМ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ РОБОТИ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРАВНИЧОЇ КЛІНІКИ	
Кідалов С.О., Подорожна Д.О., Національний університет біоресурсів і природокористування України РОЛЬ СТУДЕНТА-КОНСУЛЬТАНТА ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ У ПРОЦЕСІ МЕДІАЦІЇ	39
Кірик А.Ю., Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова ЮРИДИЧНА КЛІНІКА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА	42
Ковач О.В., Державний біотехнологічний університет ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ	45
Косінська А.Л., Навчально – науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ РОЗВИТОК ПРАВОПРОСВІТИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	49
Михайлюк С.В., наук. кер. Гніденко В.І., Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	52
Міхач О.Т., Донецький національний університет імені Василя Стуса НАБУТТЯ НОВИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІМИ ПРАВНИКАМИ-КЛІНІЦИСТАМИ У СФЕРІ МЕДІАЦІЇ	57
Озірна Є.І., Навчально-науковий інститут № 1 Національної академії внутрішніх справ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59
Орел В.А., Полтавський університет економіки і торгівлі ПОРЯДОК КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ З ПРАВОВИХ ПИТАНЬ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО ЦЕНТРУ «ПРАВОВА СТУДІЯ» ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ)	64
Орлова О.О., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ЮРИДИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК РІЗНОВИД БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ (НА ПРИКЛАДІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ «ІСТИНА» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ)	70

Світова Є.П., Максимець Л.М., Донецький національний університет імені Василя Стуса ОСОБЛИВОСТІ KEYCIB З ТРУДОВОГО ПРАВА У РОБОТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ ДОННУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	75
Христич І.О., Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України СУЧАСНИЙ СТАН ЮРИДИЧНОГО КЛІНІЧНОГО РУХУ В УКРАЇНІ	77
Юшкевич О.Г., Харківський національний університет внутрішніх справ ОСОБЛИВОСТІ ЗВЕРНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ ЗА ЗАХИСТОМ ПРАВ ДИТИНИ	80

Таким чином, підхід, якого дотримується юридична клініка, переслідує дві основні цілі: зв'язок теоретичних досліджень і практики, а також застосування права не лише в його теоретичному, а й у його соціальному вимірі.

Для того, щоб мати можливість застосовувати право в його соціальному вимірі, дуже важливо, щоб студенти набули таких навичок як: оцінка точки зору особи, яка звертається за консультацією, та використання ефективних методів спілкування. З цього можна зробити висновок, що психологічна та спеціалізована клінічна підготовка для розвитку цих навичок є надзвичайно корисною для майбутніх юристів.

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Олена Ковач,

доцентка кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права Державного біотехнологічного університету,
кандидатка юридичних наук

Процес розбудови сучасної української державності, що триває останнє десятиріччя, створює велику кількість викликів для сучасного суспільства. Процеси суспільної трансформації відбуваються під тиском кардинальних змін у внутрішньому житті держави. Мова йде про кризові явища такі, як: пандемія COVID-19, глобальна економічна криза, військові дії, що розгортаються на території України й наслідки яких відчутні для 99% населення країни. Задля подолання негативних наслідків кризових явищ вбачається необхідним розроблення прогнозів й урядових стратегій спрямованих на досягнення бажаних результатів. Формування сучасного бачення можливого перебігу подій суспільних процесів безпосередньо впливає на рівень життя населення. На нашу думку, вбачається тісний взаємозв'язок між характером державних перетворень, їх інтенсивністю та рівнем правової культури суспільства.

Теоретичним підґрунтям роботи стали наукові напрацювання таких українських учених-правознавців, які в своїх працях торкалися різноманітних аспектів дослідження означеної проблематики, як О.Г. Данільян, О.П. Дзьобань, М.І. Козюбра, В. Г. Кремень, С.І. Максимов, В.С. Нерсисянц, Ю.М. Оборотов, Н.М. Оніщенко, О.В. Петришин, В.М. Савчин, М.І. Смокович, В.Я. Тацій та ін.

Сучасний стан суспільної правової культури й правосвідомості, на думку М.І. Козюбри відтворюється у твердженні про те, що у масовій суспільній свідомості продовжує домінувати уявлення про право, виключно, як про знаряддя політики, інструмент примусу, зведену в закон волю, якщо не якогось окремого пануючого класу, то, принаймні, керівної частини суспільства¹.

Сидоренко О.О. характеризує сучасний стан суспільної свідомості й правової культури, як кризовий, адже на даному етапі відбувається пошук раціональних орієнтирів². Варто зауважити, що одним із головних завдань держави на сучасному етапі державотворення, інтеграції й адаптації європейських цінностей – забезпечення розвитку правового мислення людини, підвищення рівня суспільної правової культури населення. Правова культура має постійно вдосконалюватись. Правосвідомість і правова культура - явища, що виникають не самі по собі, а як результат процесу соціалізації особи, під яким розуміється наближення особи до правового середовища, набуття ним правових знань, правової активності, залучення його до правових цінностей і культурних надбань суспільства. Соціалізація особистості відбувається в умовах освітнього простору³.

Освіта в Україні є найпотужнішим чинником суспільних перетворень, засобом формування нового суспільного і соціокультурного укладу, що

---

¹ Козюбра М.І. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.

² Сидоренко О.О. Правова культура: поняття, склад та її стан в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. С. 62-64.

³ Попадинець Г.О. Правосвідомість і правова культура як чинники становлення громадянського суспільства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер. Юридичні науки. 2016. №850. С. 421-426.

безпосередньо впливає на вибір варіантів поведінки людини, рівень її правового виховання, соціальну активність й формування інших компетентностей. Удосконалення освіти було і залишається однією з найважливіших проблем розвитку суспільства. Кризові явища, що стали рушійною силою суспільних перетворень, в галузі освіти, потребують переосмислення й корінних змін орієнтуючись на потреби сьогодення. Розділяючи позицію Сисоєвої С.О. про те, що освіта перетворює і спрямовує життя суспільства, зберігаючи у ньому все те, що має цінність для людини, визначає стратегію розвитку особистості, формує нове мислення громадян¹. Важко не погодитись з твердженням, що такий підхід базується на усвідомленні трансформації державницьких процесів, результатом яких є бачення нового сенсу життя. Стан освіти в державі є показником якості суспільного життя.

Сьогодні висококваліфіковані представники юридичної спільноти впливають на розвиток сучасного українського суспільства. Це, викликає зацікавленість юридичною професією, а як наслідок – встановлює високі правові, моральні, етичні, культурні, професійні вимоги до її представників.

Відтак, в процесі підготовки юристів постає велика кількість питань, щодо якості юридичної освіти. Завдання сучасної правової освіти, залишаються незмінними, відтворюються у максимальному сприянні наближення людини до усвідомлення сутності права, формуванні високого рівня правової культури (професійної, особистої) й практичних навичок у професійній діяльності. Дистанційна форма навчання володіє значними потенційними можливостями, що дозволяє модернізувати юридичну освіту й відповідає сучасним тенденціям розвитку особистості.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє сформувати інноваційні підходи до навчання, підняти рівень фахових компетентностей учасників освітнього процесу й сформувати принципово

---

¹ Сисоєва С.О. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 70, № 2. С. 271-284.

нові навички здобувачів освіти. Проте, відсутність навичок мовної комунікації може негативно вплинути на формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти. Формуванню комунікативних навичок здобувачів юридичної освіти приділяється особлива увага, оскільки, юристам доводиться постійно спілкуватися з людьми, підтримувати з ними на належному рівні мовні комунікації, будувати продуктивний діалог й переконливо доводити свою думку. Комунікативні навички юриста є однією з найважливіших складових професійного успіху. Нівелювання мовних комунікацій є неприпустимим.

Отже, кризові явища стали рушійною силою для державних перетворень, що відобразилось в усіх сферах суспільного життя. Усвідомлення сутності правових перетворень, розуміння закономірностей і тенденцій їх розвитку залежить від рівня правової культури, як суспільства, так і особистості. Правова культура має постійно вдосконалюватись. Високий рівень правосвідомості й правової культури є однією з важливих ознак правової держави, що заснована на принципах верховенства права й закону, поваги до основних прав і свобод людини і громадянина. Сприятливою середою для формування й усвідомлення значення правової культури є освіта. Саме правова освіта, незалежно від обраного фаху, дає змогу отримати необхідні знання про право, сприяє формуванню ставлення до правових положень держави, вдосконалює загальні й спеціальні компетентності. Сучасний глобалізований світ несе із собою нові реалії, впроваджує високі технології й створює моральні випробування для людини (пандемія COVID-19, глобальна економічна криза, військові дії, що розгортаються на території України). Для того, щоб людина змогла подолати такі випробування й почувалась корисною своїй країні держава має забезпечити концепцію освітнього простору спираючись на соціально-економічне підґрунтя й інші чинники, що набувають особливого значення в кризових періодах. Освіта має слугувати людині соціальним й професійним

захистом, дозволить усвідомлювати характер державних перетворень, що сприяє процесу адаптації людини до життєвих змін.

РОЗВИТОК ПРАВОПРОСВІТИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Аліна Косінська,

здобувачка вищої освіти ступеня магістра

Навчально – наукового інституту №2

Національної академії внутрішніх справ

У сьогоднішній день роль правової грамотності громадян України є нагальним питанням, яке потребує створення ефективного механізму правопросвіти. Важкі часи за яких розвивається наша держава, має підштовхнути кожного індивіда на думку про те, що обізнаність у тривіальних правових питаннях необхідна кожному з нас, оскільки право є невід’ємною складовою кожного демократичного та громадянського суспільства!

Варто зазначити, що формувати правову грамотність громадян необхідно з дитинства, тож, на мою думку, розвиток юридичної клінічної науки і освіти, має передбачати собою такий важливий елемент, як формування прогресивно – правового розвитку учнів загальноосвітніх навчальних закладів – шкіл. Для когось питання правової освіченості дітей та підлітків може здаватися абсурдним, однак школа має бути саме тим місцем, де кожній дитині з малих років закладають правильні життєві цінності та пояснюють, як стати достойним громадянином своєї держави.

Як часто можна спостерігати – уроки правознавства у старшій школі проводяться вчителями, які є спеціалістами в інших галузях знань і, на мою думку, це є значимою проблемою. Виникає питання чи може, до прикладу, вчитель історії бути компетентним у питаннях права, чи може навчити учнів розмежовувати між собою різні види правопорушень чи пояснити будь – яку норму законодавства, розкривши при цьому практичні аспекти її